

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET – NIKŠIĆ

VIJEĆU FILOZOFSKOG FAKULTETA

Komisija za ocjenu magistarskog rada Plane Pejović
IDENTIFIKACIJA DAROVITIH UČENIKA U NASTAVI MATEMATIKE U DRUGOM
CIKLUSU OSNOVNE ŠKOLE

I Z V J E Š T A J

Plana Pejović, student postdiplomskih studija Studijskog programa za obrazovanje učitelja na Filozofskom fakultetu u Nikšiću, uradila je magistarski rad na temu „**IDENTIFIKACIJA DAROVITIH UČENIKA U NASTAVI MATEMATIKE U DRUGOM CIKLUSU OSNOVNE ŠKOLE**“. Tema ovog rada je odobrena 19.06.2019. godine na sjednici Nastavno-naučnog vijeća Filozofskog fakulteta i odabrana komisija za njegovu ocjenu, u sastavu: Prof. dr Veselin Mićanović, Filozofski fakultet Nikšić, Doc. dr Marijan Marković, Prirodno – matematički fakultet Podgorica, Doc. dr Dijana Vučković, Filozofski fakultet Nikšić. Kandidatkinja je sa uspjehom (A) položila ispite predviđene nastavnim planom i programom magistarskih studija za obrazovanje učitelja. Nakon temeljnog pregleda rada, Komisija podnosi Vijeću sljedeći izvještaj. U uvodnom dijelu, kandidatkinja govori o značaju pojma darovitosti kao kompleksnog fenomena koji zahtijeva kako teorijski tako i empirijski pristup proučavanju. Takođe, ukazuje na značaj bavljenja pomenutim fenomenom iz ugla ukupne društvene zajednice kao i iz ugla pojedinca. Darovitost je potrebno na vrijeme identifikovati, a škola bi, kao mjesto vaspitanja i obrazovanja, trebala voditi računa o nadarenim učenicima na način da se sa takvim učenicima adekvatno radi, da se učenici podstiču i prate. Osim porodice, koja je ključna u prvoj fazi prepoznavanja nadarene djece, škola je mjesto gdje se odvija kontinuiran proces otkrivanja, prepoznavanja i identifikacije nadarene djece/učenika. Poseban akcenat stavljen je na identifikaciju i rad sa matematički nadarenim učenicima postavljajući dva osnovna pitanja: prvo u vezi sa njihovom identifikacijom i, drugo, u vezi sa pronalaženjem adekvatne podrške djeci koja pokazuju matematičku nadarenost. U prvom dijelu rada u okviru teorijskog pristupa naveden je prikaz nekih od najznačajnijih teorija

darovitosti. Na početku su dati prikazi pionirskih teorija u oblasti istraživanja darovitosti, nasljedna genijalnost Ser Fransisa Goltona i shvatanje darovitosti kao opšte intelektualne sposobnosti Luisa Termana, a zatim četiri teorije savremenih teoretičara i istraživača školske prakse: Roberta Sternberga, Renzulija, Huarda Gardnera i Ganjea.

Nakon sagledavanja fenomena darovitosti iz različitih perspektiva uvažavajući različite pristupe i stanovišta teoretičara i praktičara u obrazovanju, kandidatkinja se u radu bavi identifikacijom nadarenih učenika. Višedimenzionalna priroda darovitosti i kreativnosti kao njene ključne komponente, iziskuje takav pristup i u procesu identifikacije darovitosti. Imajući u vidu da intelektualna darovitost podrazumijeva kognitivnu izuzetnost i često je praćena motivaciono-afektivnim specifičnostima može navesti na zaključak da je ova pojava lako uočljiva i prepoznatljiva, te da sama po sebi daje i smjernice za organizaciju adekvatnog obrazovnog procesa. Praksa pokazuje da to nije uvijek tako i da postoje različite vrste i kategorije darovitosti u čijoj osnovi se nalaze razne sposobnosti i njihove kombinacije pa zato i nema univerzalnog principa u postupku identifikacije, nego se moraju izgrađivati specifični pristupi u skladu sa tipovima darovitosti. U ovom dijelu rada istaknut je značaj identifikacije nadarenih učenika u svijetlu temeljnih ljudskih prava u civilizovanom društvu koja se odnose na pravo pojedinca da mu se omogući da u potpunosti razvije svoje pune potencijale. Dalje, u dijelu rada koji se odnosi na faze identifikacionog procesa, kandidatkinja ističe da postupak identifikacije nije moguće obaviti nekim jedinstvenim metodom, u kratkom vremenskom intervalu, iz razloga što je dinamika razvoja sposobnosti i talenta vrlo različita. Poslije procesa izdvajanja potencijalno nadarenih učenika vrši se ispitivanje, procjenjivanje i mjerenje karakteristika koje same čine darovitost ili ukazuju na nju. Procjenjivanje u ovoj fazi je ekspertsko. Stručnjaci iz oblasti u kojoj se traži darovitost vrše procjenu. Za ispitivanje darovitosti koriste se i različite vrste testova. U vezi sa ograničenjem testova kao i sa kriterijumima darovitosti nameću se mnoga pitanja. Mogućnost korišćenja pojedinih instrumenata određena je vrstom sposobnosti za kojom se traga. Rezultat procjenjivanja koje se izvodi kod otkrivanja i ispitivanja darovitosti jesu procjene date u obliku izvještaja, ocjena, rangova i predloga. Izabrani, kvalifikovani procjenjivači se dogovaraju i utvrđuju na koje elemente će obratiti pažnju prilikom procjene. Zbog objektivnosti, treba izvršiti standardizaciju uslova rada ispitanika. U dijelu rada koji se bavi instrumentima za identifikaciju nadarenih, kandidatkinja naglašava važnost blagovremenog prepoznavanja, identifikovanja i razvijanja stvaralačkih potencijala darovite djece i navodi pregled osnovnih instrumenata za

identifikaciju nadarenih ističući njihove prednosti i ograničenja u konkretnim situacijama. Posebna cjelina u radu je posvećena identifikaciji matematičke darovitosti u skladu sa opštim ciljem rada. Identifikacija matematičke darovitosti je proces koji je posebno važno započeti na vrijeme. Neblagovremeno otkrivena i razvijana darovitost često je izgubljena trajno.

Identifikacija potencijalno nadarenih učenika za matematiku vrši se kombinacijom velikog broja metoda i postupaka. Kao što se može primijetiti različiti autori daju različite metodologije za identifikovanje nadarenih učenika u kojima naglašavaju učiteljevo posmatranje djece, školski uspjeh i testove inteligencije. Kandidatkinja pored više primjera postupaka i prikaza instrumenata za identifikaciju matematički nadarenih, uz korišćenih relevantnih izvora, ističe rad Udruženja psihologa Crne Gore koje je u saradnji sa Ispitnim centrom Crne Gore kreiralo ček listu za identifikaciju darovitih učenika i učenica iz matematike u drugom ciklusu osnovne škole u Crnoj Gori. Navedeni indikatori služe lakšem prepoznavanju osobina koje treba da posjeduje učenik koji pokazuje talenat za matematiku. U radu je dat detaljan prikaz osobina i ponašanja karakterističnih za matematički darovite učenike kao i kategorije matematički nadarenih učenika i primjer napretka darovitog učenika na osnovu relevantnih izvora. Kandidatkinja se u radu bavi i modelima podsticanja darovitih učenika i pružanjem adekvatne podrške darovitoj djeci kroz njihovo formalno obrazovanje što predstavlja značajan element u razvoju svih savremenih društava, s obzirom na činjenicu da su za taj razvoj od presudnog značaja ljudski resursi. Poseban osvrt daje na zakonsku regulativu i Strategiju razvoja i podrške talentovanim učenicima u Crnoj Gori kompatibilnoj sa prihvaćenim međunarodnim dokumentima budući da Crna Gora kao članica Savjeta Evrope ima obavezu i pokazuje spremnost da aktivno promoviše i primjenjuje politiku i standarde obrazovanja i vaspitanja, koji su utemeljeni na brojnim dokumentima Ujedinjenih nacija i Evropske unije i drugim međunarodnim dokumentima koji su iz njih proistekli. U dijelu rada koji se bavi ulogom nastavnika u radu sa matematički nadarenim učenicima kandidatkinja ističe da bez obzira na postupke i oblike rada sa nadarenim učenicima, nastavnik ima posebno značajnu ulogu. Iako se konkretne mjere podrške nadarenim učenicima planiraju na nivou timova (roditelji, nastavnici, stručni saradnici, učenici) njihova krajnja realizacija zavisi isključivo od nastavnika. Nastavnik je realizator nastavnog procesa i neko ko permanentno podstiče aktualizaciju darovitosti u procesu formalnog obrazovanja. Shvatajući značaj i ulogu nastavnika u radu sa matematički nadarenim učenicima, kandidatkinja ističe značaj pripreme i obuka nastavnika za rad sa nadarenim učenicima. Veći broj istraživanja potvrđuje da ciljano informisanje i obučavanje nastavnika ima

pozitivne efekte kako na njihove stavove prema nadarenim učenicima tako i na pružanje adekvatne obrazovne podrške i sticanje kompetencija na tom polju (Dimitrijević i Janevski, 2016) Obrazovanje nastavnika za rad sa nadarenim učenicima treba da obuhvati upoznavanje fenomena darovitosti, osposobljavanje za identifikovanje i pedagoško-didaktičko-metodički rad sa nadarenim, ovladavanje znanjima i vještinama rada sa nadarenim u redovnoj nastavi i drugim oblicima vaspitno-obrazovnog rada u školi i van škole. U Katalogu programa stručnog usavršavanja nastavnika za 2014/2015. godinu u Crnoj Gori samo dva programa su bila namijenjena razvijanju kompetencija nastavnika na identifikaciji i radu sa nadarenim učenicima. U katalogu programa stručnog usavršavanja nastavnika za period 2019-2021. godine, koji je usvojio Nacionalni savjet za obrazovanje, uključena su 22 programa za obuku nastavnika za rad sa talentovanim učenicima u različitim oblastima što jasno odslikava intenciju društva u cjelini. Takođe, primjećujemo, da se ni jedan od ponuđenih programa ne bavi posebno matematičkom nadarenošću, što bi mogla biti smjernica za dalje aktivnosti, kako strukovnih udruženja nastavnika matematike tako i učitelja.

Kandidatkinja u šestoj cjelini teorijskog dijela rada navodi pregled dosadašnjih istraživanja u ovoj oblasti. Istraživanje problematike u vezi sa darovitošću i nadarenim učenicima može se posmatrati sa različitih aspekata ali suštinski kroz dva osnovna pitanja: pitanje njihove identifikacije i pitanje njihovog obrazovanja i vaspitanja.

U drugom poglavlju rada, u metodološkom dijelu, kandidatkinja Pejović, definiše istraživački cilj usmjeren na istraživanje koje se svodi na dobijanja odgovora na pitanje *da li postoji primjena sveobuhvatnog sistema identifikacije matematički nadarenih učenika u osnovnim školama u drugom ciklusu osnovne škole u Crnoj Gori.*

Imajući u vidu prethodno definisan problem, predmet, cilj i rezultate do kojih su došli prethodni istraživači *možemo pretpostaviti da u Crnoj Gori još uvijek ne postoji sveobuhvatan sistem identifikacije matematički nadarenih učenika u drugom ciklusu osnovne škole.*

Definisane su i sporedne hipoteze:

- *Identifikacija matematički nadarenih u osnovnim školama u Crnoj Gori nije razvijena, strategije rada postoje formalno, a sprovode se sporadično.*

- *Materijalno - tehnički uslovi za rad sa nadarenim učenicima u osnovnim školama u Crnoj Gori nijesu na zadovoljavajućem nivou*
- *U planovima rada redovne i dodatne nastave kao i slobodnih aktivnosti nijesu uvršteni sadržaji, metode učenja/nastave i aktivnosti primjerene nadarenim učenicima*
- *Ne postoji uređena baza matematički nadarenih učenika u Crnoj Gori*
- *Profesionalne kompetencije nastavnika i stručnih saradnika za rad sa nadarenim učenicima u osnovnim školama u Crnoj Gori nijesu na zadovoljavajućem nivou.*

Za ispitivanje projektovanih zadataka, konstruisan je odgovarajući istraživački instrument, anketni uputnik sa skalom procjene za nastavnike. Uпитnikom o stanju i potrebama rada na identifikaciji matematički darovitih učenika u drugom ciklusu osnovne škole u Crnoj Gori ispitani su stavovi profesora razredne nastave i nastavnika matematike koji izvode nastavu u drugom ciklusu u osnovnim školama sve tri regije u Crnoj Gori. Populaciju u ovom istraživanju čine učitelji i predmetni nastavnici matematike koji izvode nastavu u drugom ciklusu osnovnih škola u Crnoj Gori školske 2019/20. godine. Ukupni uzorak istraživanja je 218 učitelja i nastavnika matematike zaposlenih u 65 osnovnih škola u 14 gradova u Crnoj Gori. Najveći broj ispitanika, 75 ili 34,4% ima do deset godina radnog staža, njih 66 ili 30,3% ima od 10 do 20 godina staža, 58 ispitanika ili 26,6 % ima od 20 do 30 godina staža i 19 ispitanika odnosno 8,7% je u grupi onih koji imaju od 30 do 40 godina radnog staža. Uzorak sačinjava 162 profesora razredne nastave ili 74,3% kao i 56 nastavnika matematike ili 25,7%. Struktura uzorka po kriterijumu obrazovnog profila je neravnomjerno raspoređena ali uzimajući u obzir činjenicu da u drugom ciklusu osnovne škole u četvrtom i petom razredu nastavu izvode profesori razredne nastave a samo u šestom nastavnici matematike, onda se može reći da uzorak odslikava realnu strukturu populacije po obrazovnom profilu.

Instrumente su ispitanici popunjavali anonimno. Podaci dobijeni istraživanjem obrađeni su kvalitativno, deskriptivnom metodom i kvantitativno u procentima kao mjeri relevantnog odnosa. Na osnovu prikupljenih i obrađenih podataka izvršena je analiza, zatim sinteza i uopštavanje a potom formulisani zaključci obavljenog istraživanja i proučavanja. Zaključci su izvedeni kako iz obrade i analize primarnih podataka prikupljenih putem ankete, tako i na osnovu teorijskih postulata navedenih u teorijskom dijelu rada.

U obradi rezultata istraživanja korišćen je softverski paketom SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) koji je namijenjen statističkoj obradi kvantitativnih i kvalitativnih podataka iz područja društvenih istraživanja. Dobijeni rezultati istraživanja su obrađeni postupcima deskriptivne i komparativne statistike.

1. Deskriptivni statistički postupci (frekvencija, srednja vrijednost, standardna devijacija, varijansa). Deskriptivna statistička analiza predstavlja skup metoda kojima se vrši prikazivanje i opisivanje osnovnih karakteristika statističkih serija. Deskriptivnim statističkom analizom grupišu se, sređuju i prikazuju podaci, utvrđuje se učestalost odgovora nastavnika na pojedine tvrdnje u skali procjene kao i normalnost distribucije.

2. Statistička značajnost individualnih razlika odabranih varijabli između subuzoraka utvrđena je univarijantnom analizom varijanse (ANOVA-om). Rezultati su testirani sa nivoom statističke značajnosti od 5%.

Prva grupa pitanja upitnika je u vezana za sprovođenje strategije za identifikaciju i rad sa matematički nadarenim učenicima u drugom ciklusu osnovne škole, sadrži 14 stavki i mjeri stavove nastavnika o tome u kojoj mjeri se provode aktivnosti predviđene strategijom po mišljenju realizatora nastave. Kronbah alfa koeficijent iznosi 0,801 što govori o veoma visokoj pouzdanosti ove grupe pitanja.

Druga grupa pitanja se odnosi na materijalno-tehničke uslove za rad sa matematički nadarenim učenicima u drugom ciklusu osnovne škole u Crnoj Gori i sadrži 5 stavki i mjeri stavove nastavnika o materijalno-tehničkim uslovima za rad sa matematički nadarenim. Kronbah alfa koeficijent iznosi 0,872 što govori o veoma visokoj pouzdanosti ove grupe pitanja.

Treća grupa je u vezi sa planiranjem rada sa matematički nadarenim i realizacijom tih planova. Sadrži 9 stavki kojima se mjere stavovi realizatora nastave o planiranju i realizaciji nastave sa matematički nadarenim. Kronbah alfa koeficijent iznosi 0,752 što govori o visokoj pouzdanosti ove grupe pitanja.

Četvrta grupa je u vezi sa postojanjem uređene baze podataka matematički nadarenih. Sadrži 2 stavke prema koje mjere stavove ispitanika prema pitanjima praćenja i evidentiranja nadarenih u školi. Kronbah alfa koeficijent iznosi 0,758 što govori o visokoj pouzdanosti ove grupe pitanja.

Peta grupa je u vezi sa profesionalnim kompetencijama nastavnika, ima 8 stavki i utvrđuje težnju nastavnika za stručnim usavršavanjem u oblasti rada sa nadarenim kao i samoprocjenu ličnih

kompetencija nastavnika. Kronbah alfa koeficijent iznosi 0,563. Iako je pouzdanost posljednje grupe pitanja u vezi sa petom hipotezom nešto niža oni se zadržavaju zbog značaja za predmet istraživanja

Odgovori ispitanika na pitanja koja se odnose na mišljenja nastavnika o sprovođenju strategije rada sa matematički nadarenim učenicima kreću se u rasponu od 1 do 5. Odgovori na pitanje 4 kreću se u rasponu od 2 do 5 što znači da među 218 anketiranih ispitanika nema onih koji u koji smatraju da svojim radom ne mogu znatno podsticati razvoj matematički nadarenih učenika. Ispitanici su najveći stepen saglasnosti pokazali upravo sa tvrdnjom 4 (Smatram da svojim radom kao učitelj/nastavnik mogu znatno podsticati razvoj matematički nadarenih učenika) sa kojom je 98,2% ispitanika uglavnom ili u potpunosti saglasno i tvrdnjom 1 (Identifikacija matematički nadarenih učenika u drugom ciklusu osnovne škole je od posebnog značaja za vaspitno obrazovni sistem) gdje je 91,3% ispitanika uglavnom ili u potpunosti saglasno, što je ohrabrujući rezultat ispitivanja za nastavnu praksu. Veoma značajan procenat (88,9%) ispitanika je saglasno sa tvrdnjom da se identifikacija matematički nadarenih u školi u kojoj radi provodi kada se primijeti njegova potencijalna nadarenost što je podatak koji može biti posmatran kao indikator dobre prakse u smislu da se primijećena potencijalna darovitost ne zanemaruje u našem školskom sistemu. Sa tvrdnjom 5 (Imao/la sam matematički nadarenog učenika u odjeljenju/razredu) saglasno je 78,1% ispitanika. Značajan procenat ispitanika (70,1%) je uglavnom ili u potpunosti saglasno sa tvrdnjom da koriste posebne, standardizovane tehnike i postupke identifikacije matematički nadarenih učenika a 68,8% tvrdi da ima i svoje postupke i tehnike za identifikaciju matematički nadarenih učenika što možemo smatrati značajnim podatkom za sagledavanje ukupne prakse. Sa tvrdnjom 2 (Kao učitelj/nastavnik upoznat sam sa Strategijom za razvoj i podršku darovitim učenicima na nivou države) uglavnom ili potpuno je saglasno 72,4% ispitanika što može biti jedan od faktora za planiranje koraka u implementaciji strategije u narednom periodu. Najmanji stepen saglasnosti pokazuju na tvrdnjama 6 (Kao učitelj/nastavnik učestvujem u radu i aktivnostima školskog Tima za podršku i praćenje rada sa darovitim učenicima u školi) sa kojom je uglavnom ili potpuno saglasno 53,6% i 11 (Učenici u odjeljenju i razredu učestvuju u identifikaciji matematički nadarenih učenika u školi) sa kojom je uglavnom ili potpuno saglasno 45,4% ispitanika. Uočavamo da najveći dio ispitanika identifikaciju matematički nadarenih učenika u drugom ciklusu smatra veoma značajnim za vaspitno-obrazovni sistem kao i to da vrlo značajnom vide svoju ulogu u podsticanju razvoja nadarenih. Identifikacija primijećenih

potencijalno darovitih učenika je po stavovima nastavnika značajno prisutna a ima prostora za unaprijeđenje prakse u smislu većeg učešća nastavnika u radu timova za praćenje i rad sa nadarenim učenicima.

U okviru odgovora ispitanika na pitanja koja se odnose na mišljenja i stavove o materijalno-tehničkim uslovima rada sa matematički nadarenim učenicima uočavamo da u okviru ove grupe pitanja koja odgovaraju postavljenoj drugoj hipotezi najveći stepen saglasnosti ispitanici imaju sa tvrdnjom 23 (U školi u kojoj radim ponudom liste izbornih predmeta vodi se računa o potrebama matematički nadarenih) sa kojom je uglavnom ili u potpunosti saglasno 57,8%. Sa tvrdnjom 26 (Smatram da je briga o matematički nadarenim učenicima na nivou škole na zavidnom nivou) uglavnom ili u potpunosti je saglasno 46,3% . Najmanji stepen saglasnosti ispitanici su pokazali sa tvrdnjom 25 (Škola obezbjeđuje finansijska sredstva za rad sa matematički nadarenim učenicima i nagrađivanje istih) sa kojom je 30,3% uglavnom ili potpuno saglasno kao i sa tvrdnjom 24 (Škola u kojoj radim je opremljena dodatnom opremom i sredstvima za rad sa matematički nadarenim učenicima) sa kojom je djelimično ili potpuno saglasno samo 38,6% ispitanika. Preovlađuju stavovi ispitanika da materijalno tehnički uslovi i finansijska podrška radu sa matematički nadarenim učenicima nije dovoljna što ide u prilog postavljenoj hipotezi. Uočavamo da bi prema stavovima ispitanika trebalo obratiti pažnju na poboljšanje materijalno-tehničkih uslova kao i finansijske podrške radu sa matematički nadarenim i pored stavova ispitanika o iskazanoj brizi od strane škole i države.

U grupi pitanja koja odgovaraju trećoj hipotezi uočavamo da su ispitanici pokazali najveći stepen saglasnosti sa tvrdnjom 18 (Dodatna nastava i pripreme za takmičenje su dominantno prisutna usmjerenja na napredni nivo postignuća učenika) sa kojom je uglavnom ili u potpunosti saglasno 95% što ukazuje na potrebu razvijanja strategije i implementacije i drugih oblika rada sa matematički darovitim. Sa tvrdnjom 20 (Za rad sa matematički nadarenim planiram i realizujem poseban program rada) je uglavnom ili potuno saglasno 88,1% ispitanika što je svakako ohrabrujući podatak. Sa tvrdnjom 19 (U radu sa matematički nadarenim primjenjujem rad u malim grupama) uglavnom ili u potpunosti je saglasno 88,1 % ispitanika što nam govori u prilog prethodnim tvrdnjama o zastupljenosti posebnih planova rada kao i dodatnoj nastavi kao dominantnom obliku rada. Tvrdnja broj 14 (U školi u kojoj radim se primjenjuje raniji polazak u školu i preskakanje razreda kao oblik akceleracije) ima najmanji stepen saglasnosti ispitanika, 9,6%. Sažimanje programa kao oblik akceleracije za matematički nadarene učenike i dopisna

školovanja dominantno nijesu prepoznati načini i oblici rada sa matematički darovitim u našim školama (19,75% saglasnosti sa prvom i 43,4% sa drugom tvrdnjom). Uočavamo da je veoma prisutna praksa posebnih planova rada sa nadarenim a rad u malim grupama, dodatna nastava i takmičenja kao dominantni načini i oblici rada sa njima. Najmanje prisutna praksa podrške nadarenim jeste raniji polazak u školu i preskakanje razreda.

Najveću saglasnost u okviru grupe pitanja kojom se ispituje opravdanost četvrte hipoteze ispitanici imaju sa stavom 21 (U školi u kojoj radim sistemski se prati napredak matematički nadarenih učenika) sa kojim je uglavnom ili u potpunosti saglasno 71,5%, dok je sa stavom 22 (U školi u kojoj radim postoji baza podataka o matematički nadarenim učenicima) uglavnom ili potpuno saglasno 46,7% dok značajan procenat (37,2%) nema izričit stav po tom pitanju. Uočavamo izrazito pozitivan stav ispitanika u odnosu na prisustvo sistematskog pristupa radu sa nadarenim u školama u kojim rade što ne odgovara postavljenoj hipotezi pa možemo smatrati da prema mišljenju ispitanika postoji uređena baza matematički nadarenih učenika u Crnoj Gori.

Najveći stepen saglasnosti ispitanika u vezi sa stavovima koji se odnose na mišljenja i stavove nastavnika o nivou profesionalnih kompetencija i potrebama stručnog usavršavanja iz oblasti rada sa matematički nadarenim u osnovnim školama u Crnoj Gori je prisutan kod tvrdnje 38 (Smatram korisnim za praksu istraživanja ove vrste) sa kojom je uglavnom ili potpuno saglasno 90,4%. Taj podatak je značajan iz ugla posmatranja nastave i obrazovanja kao razvojnog procesa. Sa tvrdnjom 35 (Potrebno je više programa stručnog usavršavanja za rad sa matematički darovitim učenicima) uglavnom i potpuno je saglasno 85,3% ispitanika. Takođe je evidentan najmanji stepen saglasnosti ispitanika sa tvrdnjama 31 (Tokom studija sam imao/imala predmete koji su se odnosili na identifikaciju i rad sa nadarenim učenicima) sa kojom je potpuno saglasno 10,6%, i 32 (U dosadašnjem radu sam bio uključen/uključena u programe stručnog usavršavanja za rad sa matematički nadarenim učenicima) gdje taj procenat iznosi 10,1%. Posmatranjem dobijenih rezultata u vezi sa tvrdnjom 33 (Moje kompetencije za rad sa matematički nadarenim učenicima, u odnosu na druge pedagoške i didaktičke kompetencije procenjujem kao nedovoljne) uočavamo da je 27,1% ispitanika uglavnom ili u potpunosti saglasno sa tvrdnjom što znači da svoje kompetencije za rad sa nadarenim procenjuje nedovoljnim. Samo 16,5% ispitanika je u potpunosti saglasno sa tvrdnjom 34 (Dosadašnja znanja i iskustva su mi dovoljna za identifikaciju i rad sa matematički nadarenim učenicima) na osnovu čega zaključujemo da je potrebno raditi na unaprijeđenju kompetencija nastavnika u ovoj oblasti. Na osnovu dobijenih podataka

zaključujemo da je prema mišljenju ispitanika potrebno više programa obuke za rad sa matematički nadarenim učenicima kao i veća uključenost nastavnika u postojeće programe. Takođe, uočljiva je potreba postojanja posebnih programa tokom studiranja koji su u vezi sa radom sa matematički nadarenim učenicima. Prethodno konstatovano potvrđuje postavljenu hipotezu da profesionalne kompetencije nastavnika za rad sa nadarenim učenicima u osnovnim školama u Crnoj Gori nijesu na zadovoljavajućem nivou. Dobijena saznanja na osnovu našeg istraživanja korespondiraju preporukama Programa za razvoj i podršku talentovanim učenicima usvojenom od Vlade Crne Gore u decembru 2019. godine: „Edukacija za rad s talentovanim učenicima treba da započne još na nastavničkim fakultetima, a dalje usavršavanje trebalo bi da teče preko uspostavljenog sistema kontinuiranog profesionalnog razvoja.”

Upitnikom o stanju i potrebama rada sa matematički nadarenim učenicima u drugom ciklusu osnovne škole u Crnoj Gori ispitani su stavovi nastavnika s obzirom na dužinu ranog staža, regije u Crnoj Gori u kojoj rade i na osnovu obrazovnog profila profesor razredne nastave ili profesor matematike. Kako bi se testiralo postojanje razlike u odgovorima između grupa ispitanika formiranih na osnovu pomenutih kriterijuma sprovedena je analiza varijanse (ANOVA) za nezavisne uzorke.

Ovim radom, kandidatkinja je doprinijela boljem sagledavanju pozicije nadarenih učenika, posebno matematički nadarenih, u osnovnim školama u Crnoj Gori kako u domenu njihovog prepoznavanja i identifikacije tako i praćenja i daljeg rada sa takvim učenicima, dajući konkretne primjere iz drugih obrazovnih sistema kao i jasne smjernice u kom pravcu treba mijenjati postojeću praksu.

Magistarski rad Plane Pejović je rad sa jasno postavljenim ciljem, pravilno odabranom metodologijom i adekvatnom statističkom obradom rezultata a u sadržajnom pogledu pregledan i analitičan. Zahvaljujući tome kandidatkinja je mogla da izvede objektivne zaključke i odgovori na sve postavljene ciljeve. Rezultati istraživanja koji su dobijeni i na njima zasnovana diskusija, ukazuju na duboko promišljanje kandidatkinje na temu identifikacije matematički nadarenih učenika i rada sa matematički nadarenim učenicima. Kandidatkinja u radu daje prikaz istraživanja koje pokazuju aktuelnost problema i primjenljivost sličnih iskustava u različitim obrazovnim sistemima. Sistemska i kontinuirana podrška nadarenim učenicima treba da se temelji na zakonskim rješenjima i normativima kako bi našli svoje mjesto u obrazovnim standardima. Intencija društva u cjelini očituje se kroz postojanje jasne Strategije za razvoj i podršku darovitim

učenicima na nivou države. Strategija je donesena sa ciljem stvaranja podsticajnog ambijenta u školama i pružanja šansi svakom potencijalno nadarenom djetetu da razvije svoje mogućnosti ili izuzetne sposobnosti u punom potencijalu. Organizovana podrška unutar škole je neophodan faktor razvoja djeteta čiji prirodni potencijal omogućava dostizanje natprosječnih sposobnosti i rezultata. Sistemski rad sa darovitim učenicima, posebno matematički nadarenim je veoma značajan za njihov razvoj jer se samo sistematskim djelovanjem mogu ispoljiti svi potencijali darovitosti. Ovaj magistarski rad je ukazao na značaj i potrebu razvoja sistema podrške matematički nadarenim učenicima od strane stručnih službi u školama smatrajući i pored prethodno opisanih stavova da je briga države o nadarenim učenicima na zadovoljavajućem nivou. Mišljenja smo da ovo istraživanje može implicirati dalja istraživanja sa drugačijim pristupom i metodološkim okvirima.

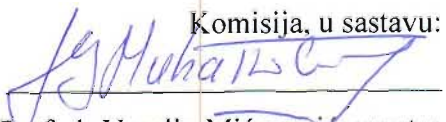
Na osnovu iznijetog, Komisija konstatuje da magistarski rad kandidatkinje Plane Pejović, na temu: „**IDENTIFIKACIJA DAROVITIH UČENIKA U NASTAVI MATEMATIKE U DRUGOM CIKLUSU OSNOVNE ŠKOLE**”, ispunjava normative koji važe za magistarske teze, te stoga predlaže Nastavno-naučnom vijeću Filozofskog fakulteta Univerziteta Crne Gore da odobri usmenu odbranu ovog rada.

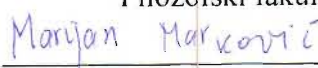
Nikšić, 18.12.2020. god.

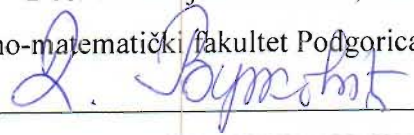
UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET
NIKŠIĆ

PRIMLJENO: 18.12.2020.			
ORG. JED.	BROJ	PRILOG	VRJEDNOST
01	2224		

Komisija, u sastavu:

Prof. dr Veselin Mićanović, mentor
Filozofski fakultet Nikšić

Doc. dr Marijan Marković, član
Prirodno-matematički fakultet Podgorica

Prof. dr Dijana Vučković, član
Filozofski fakultet Nikšić

PRIJEDLOG

UNIVERZITET CRNE GORE

Filozofski fakultet

Broj:

Nikšić,

Na osnovu člana 22 stav 2 Pravila studiranja na master studijama Vijeće Filozofskog fakulteta je na sjednici od 23.12.2020. godine donijelo

ODLUKU

I

Usvaja se Izvještaj Komisije za ocjenu master rada „Identifikacija darovitih učenika u nastavi matematike u drugom ciklusu osnovne škole“ Plane Pejović, studentkinje na postdiplomskim studijama Studijskog programa za obrazovanje učitelja na Filozofskom fakultetu.

II

Komisija iz stava I ove Odluke će u skladu sa Pravilima studiranja na master studijama organizovati odbranu predmetnog master rada.

DEKANKA

Dostaviti:

- Članovima komisije
- Uz zapisnik sa Vijeća Fakulteta
- a/a

Prof. dr Tatjana Novović

UNIVERZITET CRNE GORE

FILOZOFSKI FAKULTET

IZVJEŠTAJ O OCJENI MAGISTARSKOG RADA

Komisija za ocjenu magistarskog rada imenovana je odlukom Vijeća u sastavu:

Prof. dr Saša Milić, Filozofski fakultet, Nikšić - mentor

Dr Katarina Todorović, Filozofski fakultet, Nikšić - član komisije

Dr Jovana Marojević, Filozofski fakultet, Nikšić - član komisije

Podaci o kandidatu

Kandidatkinja Anela Ćatović, rođena je 29.12.1995. godine u Beranama. Osnovnu i srednju školu završila je u Podgorici. Osnovne akademske studije na Studijskom programu za predškolsko vaspitanje upisala je studijske 2015/2016. godine na Filozofskom fakultetu u Nikšiću. Završila ih je u redovnom roku, 2018. godine, stičući tako kvalifikaciju Stepen Bachelor (BA), sa prosječnom ocjenom "B" (8.66). Studijske 2018/2019. godine upisuje postdiplomske specijalističke akademske studije, koje nakon godinu dana završava sa srednjom ocjenom "A" (9.80), i time stiče Stepen Specijaliste (Spec. App).

Akademske magistarske studije predškolskog vaspitanja upisala je 2019/2020. godine na Filozofskom fakultetu u Nikšiću, i položila ispite sa prosječnom ocjenom "B".

Predmet istraživanja

Predmet istraživanja odnosi se na primjenu standarda i normativa vaspitno-obrazovnog rada u jaslicama, kako od strane vaspitača zaduženog za vaspitno-obrazovni rad sa djecom ranog uzrasta (0 do 3 godine), tako i od strane svih zaposlenih u jaslicama ili vrtiću u sklopu kojeg se nalaze i jaslice. Radom se želi ukazati na problematiku zaostajanja za primjenom standarda i normativa u zemljama EU, koje imaju razvijen sistem vaspitno-obrazovnog rada i u skladu s tim će se sprovesti i komparativna analiza primjene standarda i normativa vaspitno-obrazovnog rada u jaslicama u 5 država, među kojim je i Crna Gora i ispitivanje putem anketnog upitnika, kako bi se utvrdilo realno stanje na terenu.

Cilj istraživanja

Kao motiv za sprovođenje istraživanja na temu „Standardi i normativi vaspitno-obrazovnog rada u jaslicama“ poslužila je činjenica, da na crnogorskom jeziku ne postoji dovoljno relevantne literature, kojom bi se ukazalo na problematiku niskog stepena primjene standarda i normativa vaspitno-obrazovnog rada u jaslicama na teritoriji Crne Gore i specifičnosti primjene standarda i normativa u odnosu na Finsku. Takođe, Crna Gora je u procesu reformi na svim poljima i u svim oblastima, pa se radom želi ukazati na potrebu usaglašavanja vaspitno-obrazovnog rada u jaslicama u Crnoj Gori sa vaspitno-obrazovnim radom u jaslicama u evropskim državama, koje imaju razvijen vaspitno-obrazovni sistem.

Polazeći od motiva istraživanja definisani su i naučni i društveni ili praktični cilj istraživanja.

Naučni cilj istraživanja jeste proširiti naučne spoznaje o standardima i normativima vaspitno-obrazovnog rada u jaslicama, poređenjem istih sa državama koje su u Evropi prepoznate kao države koje imaju najbolje uređene vaspitno-obrazovne sisteme.

Takođe se želi ukazati na postojeće stanje u primjeni standarda i normativa vaspitno-obrazovnog rada u jaslicama i mogućnostima poboljšanja njihove primjene u svrhu postizanja visokog stepena kvaliteta vaspitno-obrazovnog rada.

Društveni cilj istraživanja je ukazati na slabosti standarda i normativa Crne Gore i zemlje u regionu (Republike Srbije) kako bi se povećao nivo svijesti o potrebi usklađivanja istih sa standardima EU. Takođe se želi ispitati u kojoj mjeri su vaspitači u jaslicama upoznati sa standardima i normativima vaspitno-obrazovnog rada u jaslicama, kakvo je njihovo gledište u pogledu primjene istih, kao i u pogledu primjerenosti određenih planova i programa uzrastu do tri godine.

Metodologija istraživanja

Da bi se zadovoljili osnovni metodološki zahtjevi master rada, prilikom izrade rada su korišćene sljedeće naučne metode: metoda kvalitativne analize, metoda deskripcije, metoda komparacije i statistička metoda.

Osnovna metoda istraživanja je deskriptivna, jer odgovara karakteru istraživanja i postavljenim pitanjima. Deskriptivna metoda je primijenjena kod prikupljanja podataka, obrade i interpretacije.

Komparativna metoda koristiće se kako bi se uporedili standardi i normativi u zemljama koje su obuhvaćene analizom, naročito Finske koja, se smatra državom sa najrazvijenijim sistemom obrazovanja i vaspitno-obrazovnog rada u jaslicama, sa ostalim državama koje su predmet analize.

Prilikom sprovođenja istraživanja koristiće se i tehnike ispitivanja putem anketnog upitnika i tehnika ispitivanja putem intervjua. Tehnika ispitivanja putem anketnog upitnika će se koristiti kako bi se utvrdilo trenutno stanje u jaslicama u Crnoj Gori, vezano za primjenu standarda i normativa vaspitno-obrazovnog rada. Istraživanje će biti sprovedeno elektronskim putem na uzorku od 100 vaspitača zaposlenih u jaslicama.

Tehnika ispitivanja putem intervjua sprovedena je kako bi se suprotstavili stavovi 15 iskusnih vaspitača i 5 direktora o stanju u vaspitno-obrazovnom procesu u jaslicama i primjeni standarda i normativa.

Učesnici će odgovarati na 10 postavljenih pitanja, kako bi se mogla suprotstaviti mišljenja učesnika u vaspitno-obrazovnom procesu u jaslicama na teritoriji Crne Gore.

Sve korištene metode su adekvatne, dovoljno pouzdane i savremene, a plan istraživanja odgovara onome iz odobrene prijave magistarskog rada.

Karakteristike rada

Rad je oblikovan na sljedeći način:

Prvo poglavlje ovog master rada obuhvata teorijsko određenje vaspitno-obrazovnih ustanova ranog uzrasta odnosno: pojam jaslica kao vaspitno-obrazovne ustanove za uzrast djece od 0 do 3 godine, njegu i fizički razvoj djece u jaslicama, kao i socijalno-emocionalni razvoj, intelektualni, razvoj komunikacije, motorički razvoj. sve do, uloge vaspitača u razvoju djece u jaslicama.

Drugo poglavlje ovog rada obuhvata takođe teorijski okvir usmjeren na standarde i normative vaspitno-obrazovnog rada u jaslicama odnosno: definisanje standarda i normativa vaspitno-obrazovnog rada u jaslicama, vrste standarda i normativa vaspitno-obrazovnog rada u grupama djece uzrasta do tri godine i njihovo detaljno opisivanje.

Treće poglavlje bavi se komparativnom analizom primjene standarda i normativa vaspitno-obrazovnog rada u jaslicama u Crnoj Gori, Srbiji, Hrvatskoj, Norveškoj i Finskoj.

Četvrto poglavlje obuhvata metodološki dio istraživanja odnosno: pregled srodnih istraživanja u EU i zemljama regiona, problem i predmet istraživanja, cilj i zadaci istraživanja, istraživačke hipoteze, metode, tehnike i instrumenti istraživanja, populacija i uzorak istraživanja, organizacija i tok istraživanja, i karakter i značaj istraživanja.

Peto poglavlje predstavlja obradu i interpretaciju rezultata istraživanja, prikaz dobijenih rezultata, kao i diskusiju u vezi sa dobijenim rezultatima, a u zaključku se navode preporuke za buduća istraživanja, kao i ograničenja ovog istraživanja.

Literatura citira 51 bibliografsku jedinicu.

Ocjena naučnog doprinosa

Tema kojom se rad bavi do sada nije ekstenzivno izučavana u oblasti obrazovanja na našim prostorima, pogotovo ne u Crnoj Gori. Ovaj rad integriše niz povezanih pitanja u jednu logičnu cjelinu i na taj način otvara pitanja kojima bi se drugi istraživači mogli baviti u budućnosti.

Rezultati istraživanja su pokazali da se standardi i normativi vaspitno-obrazovnog rada ne primjenjuju u potpunosti u jaslicama u Crnoj Gori, uprkos tome što doprinose kvalitetnijem razvoju djece ranog uzrasta. Najčešća odstupanja su u veličini grupe, razmjeri odnosa vaspitača i broja djece, koji je često veći za 5 do 8 djece od broja djece propisanog standardima, ali i poštovanju normativa i standarda u pogledu opremljenosti vaspitno-obrazovnih ustanova didaktičkim materijalom i sredstvima i savremenom opremom.

Komisija konstatuje da su rezultati do kojih je kandidat došao jasno prikazani, pravilno, logično i jasno tumačeni, upoređivani sa rezultatima drugih autora, kao i da je ostavljen prostor za nove istraživačke zadatke koji se na osnovu njih mogu utvrditi.

Na osnovu dobijenih rezultata date su sledeće preporuke:

Prva među preporukama za unaprijeđenje vaspitno-obrazovnog rada je smanjenje veličine grupe ili zapošljavanje većeg broja kvalifikovanih vaspitača kako bi razmjer vaspitača i djece bio takav da vaspitači mogu da pruže apsolutnu pažnju svakom djetetu, što bi doprinijelo razvoju tog djeteta na svim poljima.

Druga preporuka je uspostavljanje bolje saradnje sa jedinicama lokalne samouprave kako bi se kroz programe i projekte nabavili materijalno-tehnički resursi, koji su usklađeni sa standardima razvijenih evropskih zemalja.

Treća preporuka koja bi unaprijedila vaspitno-obrazovni rad u jaslicama je uvođenje obaveznih obuka za vaspitače i motivisanje istih da se usavršavaju tako da prate evropske standarde kako vaspitno-obrazovni sistem ne bi zaostajao za razvijenim evropskim zemljama.

Mišljenje i predlog Komisije

Završni stav:

Uzimajući u obzir sve do sada navedeno, Komisija je jedinstveno saglasna u visokoj pozitivnoj ocjeni magistarskog rada "Standardi i normativi vaspitno-obrazovnog rada u jaslicama", te predlaže Vijeću Filozofskog fakulteta Univerziteta Crne Gore da prihvati Izvještaj o ocjeni magistarskog rada kandidata Anele Ćatović i zakaže njenu javnu odbranu, nakon sprovedene procedure.

Komisija u sastavu:

Prof. dr Saša Milić, Filozofski fakultet, Nikšić

Dr Katarina Todorović, Filozofski fakultet, Nikšić

Dr Jovana Marojević, Filozofski fakultet, Nikšić

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET
NIKŠIĆ

PRIMLJENO:	18.12.2020.		
ORG. JED.	2020	PRILOG	VRJEDNOST
01	2222		

PRIJEDLOG

UNIVERZITET CRNE GORE

Filozofski fakultet

Broj:

Nikšić,

Na osnovu člana 22 stav 2 Pravila studiranja na master studijama Vijeće Filozofskog fakulteta je na sjednici od 23.12.2020. godine donijelo

ODLUKU

I

Usvaja se Izvještaj Komisije za ocjenu master rada „Standardi i normativi vaspitno-obrazovnog rada u jaslicama“ Anele Čatović, studentkinje na postdiplomskim studijama Studijskog programa za predškolsko vaspitanje i obrazovanje na Filozofskom fakultetu.

II

Komisija iz stava I ove Odluke će u skladu sa Pravilima studiranja na master studijama organizovati odbranu predmetnog master rada.

DEKANKA

Dostaviti:

- Članovima komisije
- Uz zapisnik sa Vijeća Fakulteta
- a/a

Prof. dr Tatjana Novović

Studijski program za pedagogiju

Vijeću Filozofskog fakulteta

PREDLOG TEME, MENTORA I KOMISIJE ZA OCJENU MASTER RADA

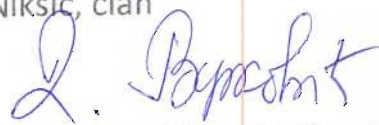
Kandidat: **Mernisa Mustajbašić**

Broj indeksa: **1/18**

Predlog tema master rada: **Interreligijsko obrazovanje mladih u multikulturalnom društvu u Crnoj Gori**

Komisija za ocjenu master rada:

1. Prof. dr Saša Milić, Filozofski fakultet Nikšić, mentor
2. Dr. Katarina Todorović, Filozofski fakultet Nikšić, član
3. Dr Jovana Marojević, Filozofski fakultet Nikšić, član

Prof. dr Dijana Vučković

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET
NIKŠIĆ

PRIMLJENO: 18.12.2020.			
ORG. JED.	BROJ	PRILOG	VRJEDNOST
01	2221		

PRIJEDLOG

UNIVERZITET CRNE GORE

Filozofski fakultet

Broj:

Nikšić,

Na osnovu člana 21 stav 2 Pravila studiranja na postdiplomskim studijama Vijeće Filozofskog fakulteta je na od 23.12.2020. godine donijelo

ODLUKU

I

Odobrava se tema master rada pod nazivom „Interreligijsko obrazovanje mladih u multikulturalnom društvu u Crnoj Gori“, Mernise Mustajbašić, studentkinje akademskih postdiplomskih studija Studijskog programa za pedagogiju.

II

Imenuje se mentor prof. dr Saša Milić.

III

Imenuje se Komisija za ocjenu master rada iz tačke I ove Odluke u sastavu:

- Prof. dr Saša Milić, mentor
- Doc. dr Katarina Todorović, član
- Doc. dr Jovana Marojević, član

IV

Komisija za ocjenu predmetnog master rada dužna je da u roku od 15 dana od dana prijema rada dostavi Vijeću fakulteta Izvještaj o master radu, koji sadrži kratki prikaz rada: postavljeni cilj, primijenjene metode, dobijene rezultate i zaključke o realizovanim istraživanjima, sa zaključnim stavom i prijedlogom, uključujući izjašnjenje na primjedbe.

Dostaviti:

- Studentu
- Članovima komisije
- Studentskoj službi
- a/a

DEKANKA

Prof. dr Tatjana Novović